هفته ای که گذشت

لاریجانی یا در شورای عالی و یا در وزارت خارجه

رئیس جمهور منتخب این روزها به طور جدی با بحث کابینه روبرو است و اخبار زیادی درباره کابینه آینده به گوش می رسد که البته هیچ یک تأیید شده و موثق نیست و بیشتر در حد گفته ها و شنیده ها است. آخرین موردی که به نظر می رسد به حقیقت کمی نزدیک تر باشد، وزارت خارجه دولت آینده و حضور لاریجانی به عنوان بالاترین مقام دیپلماتیک ایران است. لاریجانی هرچند تکذیب نکرده اما تأیید هم نکرده و فقط گفته که هنوز قطعی نشده است اما حضور او در کنار رئیس جمهور منتخب در دیدار با نخست وزیر عراق نشان می دهد که شاید خبر همین روزها تأیید شود.

ابراهیم الجعفری، نخست وزیر شیعه عراق به ایران آمد تا بعد از مدتها یک رابطه رسمی و صمیمانه در سطح بالا میان دو کشور شکل گیرد. او در این دیدار ۸ وزیر نیز با خود آورده بود و توافق های زیادی میان دو کشور به امضا رسید و به احتمال زیاد نقش و همکاری ایران در آینده عراق بیش از پیش معلوم و مشخص خواهد شد.

در این هفته همچنین کنفرانس بررسی اصلاحات ساختار سازمان ملل متحد برگزار شد که شاید آخرین کار بزرگ وزارت خارجه کمال خرازی باشد. خرازی که ازحضور مقامات رسمی عراق در ایران خوشحال بود در محل کنفرانس حاضر شده و از موضع ایران در مسائل بین المللی چون تروریسم و پرونده هسته ای بار دیگر دفاع کرد. اظهارات خرازی در حالی مطرح شد که یک روز پیش از آن وزیر اطلاعات اعلام کرده بود که ۵ نفر از اعضای القاعده در ایران دستگیر شده اند و این اقدام بجا به خرازی کمک کرد تا در موضعگیری در برابر تروریسم محکم تر سخن بگوید و اعلام کند که ایران هیچ ارتباطی با اعمال تروریستی ندارد. حضور کمال خرازی بدون شگفتی همراه نبود چرا که در زمان گفت وگو با

نمایندگان رسانه ها این حسین الله کرم بود که خرازی را به پاسخگویی واداشت. از چندی پیش این حمله بر علیه وزارت خارجه آغاز شده بود که به سرعت برخی افراد را به عنوان سفیر و کارمند سفارت روانه دفاتر خود می کند که البته به تازگی این روند متوقف شده است. سخنگوی وزارت خارجه نیز گفت که آن زمان و در هنگام تغییر دولت هاشمی رفسنجانی به خاتمی نیز همین اتفاق افتاد و دیگر دولت هاشمی کسی را معرفی نکرد تا با دولت خاتمی هماهنگ عمل کرده باشد. در دو هفته اخیر نیز ایران روند فرستادن سفرای خود را متوقف کرده تا با نظر دولت آینده انجام شود و از همین رو بود که دو کنسول اعزامی ایران به کربلا و بصره با رایزنی احمدی نژاد راهی کشور عراق شدند اما در دیگر مناصب هنوز تصمیمی گرفته نشده است.

رئیس جمهور خاتمی نیز این روزها در حال بررسی و بازبینی و دید و بازدید است تا در بهترین حالت ممکن دولت را واگذار کند و برود تا در یک منصب دیگر به عنوان مبتکر طرح گفت وگوی تمدنها، ایده مورد نظر خود را عملی کند. همچنین خاتمی درمیهمانی با خبرنگاران حاضر شد تا برای آخرین بار تمامی آنها کنار هم جمع شوند و از اخبار و گفته ها و ناگفته ها بگویند. خاتمی این روزها مشغول جمع بندی طرح های اقتصادی، اجتماعی و درمانی است چرا که بسیاری از این طرح ها نیازمند ادامه کار هستند و باید با شفافیت تمام به دولت بعدی منتقل شوند. این درحالی است که دغدغه اصلی نیز در همین زمینه مطرح است و این که با توجه به شعارهای دولت بعدی، تغییرات ساختاری در امور اقتصادی و اجتماعی و درمانی دولت آینده چگونه خواهد بود.

این روزها اروپا نیز مشغول جمع بندی طرح پیشنهادی خود به ایران است و انگلیس که ریاست دوره ای اتحادیه اروپا را به عهده دارد مشغول رایزنی های نهایی است تا بتواند در موقع مقرر با پیشنهاد خود پیش آید. نمایندگان اروپا که قرار بود پیش از تحویل دولت با پیشنهاد خود پیش آیند، اندکی مهلت می خواهند و به احتمال زیاد مقارن با حضور دولت جدید پیشنهاد خود را ارائه خواهند داد. این در حالی است که وضعیت مذاکره کننده ارشد ایران هنوز مشخص نیست. اگر لاریجانی به وزارت خارجه برود، مشخص نیست حسن روحانی خواهد ماند یا نه و اگر لاریجانی قرار باشد به جای روحانی به دبیر شورایعالی امنیت ملی برود، آن زمان باید دید که وضعیت تیم مذاکره کننده هسته ای ایران چه خواهد بود.

نخست وزیر عراق در مرقد مطهر امام خمینی(ره)

طلسم عراق شکسته شد

دشمن دیروز، دوست امروز!

کامبیز توانا

برای قرن ۲۱ خصیصه های مهمی را بر می شمارند که در آن میان و از مهم ترین ها می توان به جامعه اطلاعات و آمار و فناوری اطلاعات و رسانه اشاره کرد. اما در همین سالهای نخستین این هزاره، باید گفت که شاخص های مهم تر و دیدنی تری نیز به میان آمده اند که باید «تغییر سریع» را یکی از این شاخص ها به شمار آورد. اگر تا پیش از هزاره سوم روابط بین دولت ها و کشورها طبق ضوابطی خاص و با صرف زمان زیاد انجام می شد، حالا و در اوان این هزاره دیگر همه چیز بسرعت انجام می گیرد. در سال ۱۹۵۰ و در حالی که جنگ دو کره آغاز شده بود، زمانی صرف رایزنی شد تا شورای امنیت اجازه حضور نیروهای نظامی و جنگ مشروع را بدهد اما پس از حوادث یازدهم سپتامبر بسرعت دو جنگ آغاز می شود؛ یکی در افغانستان و دیگری در عراق. تا کشورهای منطقه آمدند به خود بجنبد و شرایط را بررسی کنند، نیروهای آمریکایی بیخ گوش آنها رژه رفتند. آمریکا به عنوان قدرت اول بسیاری از قواعد جدید و تازه تعریف کرده و این قواعد به سرعت تسری می یابد.

طلسم قدیمی

عراق مدتها برای ما یک مصیبت بزرگ بود و در کل عراق به اصطلاح خودمانی تر با بدبختی متولد شده و هیچ گاه نتوانسته آن طور که می خواسته روی پای خود بایستد. پیش از انقلاب ایران، سعی زیادی شد تا روابط ایران و عراق به یک بهبود نسبی برسد البته به دلیل قضیه کردها معمولاً در هر شرایطی ایران، ترکیه و عراق قادر بودند به یک توافق عمومی و نسبی برسند که شرایط خطرناک نشده و کنترل اوضاع از دست خارج نشود. با وقوع انقلاب ایران، صدام سرکوب شیعیان را افزایش داد و وارد جنگ با ایران شد که او هم خود می ترسید که با انقلاب شیعیان در عراق مواجه شود و هم دست های زیادی در خفا او را وادار می کرد که بدون عاقبت اندیشی جلو آمده و نقشی را بازی کند که اعراب و آمریکا از او می خواستند.

هر چند ایران هنوز نظر ویژه ای درباره وضعیت عراق - به شکل رسمی- نشان نداده اما در کل می توان گفت که از سرنگونی حکومت بعثی خوشحال است. هر چند شاید این نوع سرنگونی صدام آخرین رده در فهرست مورد نظری بود که ایران ترجیح می داد طی آن پروسه نظام صدام ساقط شود و از همین رو در طول این سالها از هیچ کمکی در حمایت از شیعیان عراق مضایقه نکرد. با این حال صدام حسین رفت و جنگ آمریکا در زمین عراق شکل واقعی به خود گرفت. آمریکا خیلی تلاش کرد که ایران را از همان ابتدا حذف کند و به کمک دیگر همسایگان اوضاع عراق را در دست گیرد اما این اتفاق نیفتاد چرا که ایران اهرم هایی از هر دو فاکتور قدرت سخت و قدرت نرم در عراق را به نوعی در دست داشت. دولت محمد خاتمی از قدرت نرم در عراق استفاده کرد و با کمک دیپلماسی و کمک های بشر دوستانه راه خود را در عراق باز کرد که از آن سو موانع قدرت سخت نبود. از طرف دیگر زمانی که مقتدا صدر به ایران آمد، مخاطب ویژه ای در دولت رسمی ایران نداشت و ارتباطات و دیدارهای او به طور عمده خارج از حوزه رسمی دولت بود. آمریکا که این تسلط گسترده ایران را دید ترجیح داد در موضوع عراق به عامل «دو فاکتو» روی بیاورد و طی یک تفاهم نسبی سعی کند که مشارکت ایران در آینده عراق را جلب کند هر چند اختلافات ریشه دار و عمقی دو کشور به جای خود باقی ماند. آن زمان که نقش کلیدی آیت الله سیستانی در عراق به چشم آمریکایی ها آمد، فهمیدند که دیگر نمی توان ایران را حذف کرد. حالا و پس از انجام دو دوره انتخابات در عراق، ایران از بابت عراق آسوده است و با خیال راحت تری شرایط را دنبال می کند. آمریکا به دنبال یک نوع سهمیه بندی قومی در ساختار قدرت در عراق است که مشابه الگوی لبنان است و ایران نیز با این شرایط مشکلی ندارد. اما سالها بود که دو طرف ایران و عراق رابطه مناسب و خوبی نداشتند. تکلیف صدام که مشخص بود اما پس از سقوط صدام هنوز آن دلخواه ایران انجام نشده بود. ایران البته سعی کرد ایاد علاوی را به تهران بیاورد اما علاوی ظاهراً به آمریکا بیشتر علاقه داشت تا ایران و از این رو بود که نخست به کاخ سفید و مجلس سنا رفت و پس از آن راهی همه کشورهای همسایه عراق شد به جز ایران. علاوی بیشتر به اطلاعاتی که سیا به او می داد بسنده می کرد و حاضر نبود الگوی منطقه ای را دنبال کند. پس از انتخابات و رئیس جمهور شدن «طالبانی» در عراق، خبر خوش دیگر برای ایران نخست وزیری ابراهیم الجعفری بود. مردی شیعه عضو حزب الدعوه که رابطه قدیمی و مناسبی با ایران دارد. به قدرت رسیدن جعفری در عراق بهترین خبر برای ایران بود که او پیش از انتخابات و در اجلاس وزیران کشور همسایگان عراق میهمان وزارت کشور ایران بود و حالا هم انتظار داشتند او در هیأت نخست وزیر به ایران بیاید. اگر چه هنوز موانع زیاد بود اما به هر حال طلسم شکسته شد.

نخست وزیر دفاع

این جا بازمی گردیم به ابتدای سخن و این که چقدر هزاره سوم فاصله ها را از بین برده و بر شتاب امور افزوده است. تا پیش از این باید «سفیر صغیر» می رفت و پروتکل می داد و بعد «سفیر کبیر» یا تام الاختیار می پذیرفت و تقاضاها در دولت ها مطرح می شد و بروکراسی های زیاد، طولانی و زمانبر. اما پیش از حضور جعفری در ایران کسی به ایران آمد که حضور او دست کمی از جعفری نداشت. وزیر دفاع عراق درحالی وارد تهران شد که پیش از او حازم شعلان با تمایلات بعثی اش مدام ایران را مورد حمله قرار می داد و جنگ رسانه ای به راه می انداخت. الدلیمی به ایران آمد و رسماً اعلام کرد که دوران تخاصم میان دو کشور گذشته است. پس از چند روز او بار دیگر آمد اما این بار در هیأتی عالیرتبه به همراه نخست وزیر. حدود ۳۰ سال بود که چنین رابطه ای بین دو کشور برقرار نشده بود و محمد خاتمی خوشحال تر از همه که حداقل نمود سیاست های مصالحه جویانه خود را می بیند و سپس از دولت کنار می رود. این روزها شاید بتوان گفت که شرایط سیاست خارجی ایران به لحاظی در بهترین حالت خود پس از انقلاب اسلامی است و از همین رو بسیاری در سرتاسر دنیا منتظرند بدانند که ادامه آن به چه سمتی خواهد بود.

پس از انقلاب این نخستین بار است که به طور واضحی می توان دید که سرمایه گذاری ایران در سیاست خارجی نتیجه می دهد و حالا فرصت هایی پدید آمده که می تواند حتی بهتر شده و شرایط را به سوی بهتر شدن بیشتر، پیش ببرند. هر چه باشد آمریکایی ها نیز با یک حساب سرانگشتی می بینند که نتیجه نهایی برای آنها بهتر است.

جعفری به ایران آمد و با تمام سران عالیرتبه نظام دیدار کرد. هوشیار زیباری وزیر خارجه نیز همراه او بود و او نیز در دیدار همتای خود اعلام کرد که همه چیز فراموش نشده و برای حل برخی مسائل زمان لازم است اما حداقل دیگر خصومتی میان دو کشور نیست. با حضور هیأت عراقی در ایران، تهران قدم دوم را برداشت و تفاهمنامه های متعددی را با مقامات عراقی به امضا رساند. تهران پیش از این و در زمان جنگ افغانستان و در زمانی که حرف و حدیث های زیادی در خصوص آینده بازسازی افغانستان مطرح بود، شوک خود را وارد کرده و مبلغ ۳۰۰ میلیون دلار را برای بازسازی افغانستان اختصاص داد. حالا در این مورد اما کمی آهسته ولی رندانه تر همین موضع را نسبت به عراق نشان داد و حالا نه فقط سیاستمداران که صنعتگران، تجار، راهسازان و مهندسان عمران و مکانیک راهی عراق می شوند تا در هر گوشه ای کاری را به عهده گیرند. قرارداد همکاری امنیتی و نظامی نیز میان دو کشور به امضا رسید؛ امروز ایران بدون واسطه می تواند بر سر امنیت مرزها با عراقی ها وارد گفت وگو و سیاست ورزی شود. مهم تر از همه این که قراردادهای نفتی نیز به شکلی تشریک مساعی ایران را جلب کرده اند و دیگر هالیبرتون یکه تاز میدان نیست.

دولت آینده

جعفری به دیدار رئیس جمهور منتخب نیز رفت و دیدار آن دو بسیار گرم و صمیمانه برگزار شد. شرایط روز نشان می دهد که دولت آینده رابطه گرم تر و عمیق تری با کشورهای عرب همسایه و اعراب حاشیه خلیج فارس برقرار خواهد کرد هر چند روی اصلی سکه در حال حاضر طرف اروپایی است. اروپایی ها نیز از رابطه خوب ایران و عراق خوشحالند به شرطی که اسرائیل و اردن صدایشان در نیاید اگر چه هنوز از جهت گیری های آنها خبری نیست. ظاهراً انگلیس به عنوان رئیس دوره ای اتحادیه اروپا راضی است که رابطه ایران و عراق به خوبی پیش رود چرا که راه ها و مجاری روابط دیپلماتیک ایران و انگلیس باز است و لذا آنها از بازی بهتر ایران در منطقه استقبال می کنند. هنوز اعتراضی از سوی آمریکایی ها مطرح نشده و گویا آنها نسبت به همان توافق «دوفاکتو» رضایت دارند و دست کم فعلاً نارضایتی آشکاری در کار نیست. تنها شیطنت آنها اختلاف کوچک میان «طالبانی» رئیس جمهور و «جعفری» نخست وزیر بود که باعث شد سفر جعفری به ایران برای چند روزی به تعویق افتد. واقعیت این است که ایران به دلایل فراوان تاریخی، سیاسی و اجتماعی به مسأله عراق بسیار علاقه مند است و از قضا کارت های خود را هم خوب می چیند. هر چند هنوز دوران مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق سرنرسیده تا ایران از یک جهت دیگر قدرت خود را نشان دهد. پس از انقلاب این نخستین بار است که به طور واضحی می توان دید که سرمایه گذاری ایران در سیاست خارجی نتیجه می دهد و حالا فرصت هایی پدید آمده که می تواند حتی بهتر شده و شرایط را به سوی بهتر شدن بیشتر، پیش ببرند. هر چه باشد آمریکایی ها نیز با یک حساب سرانگشتی می بینند که نتیجه نهایی برای آنها بهتر است. اگر ایران و عراق همکاری امنیتی و سیاسی خوبی داشته باشند، یکی از حوزه های مهم پرورش تروریست در منطقه یعنی عربستان تنها مانده و دیگر نمی تواند از عراق سوء استفاده کند و این موضوع هم رضایت ایران را در پی خواهد داشت و هم عراق و البته در نهایت آمریکا. آمریکایی ها فعلاً فقط سعی می کنند که حرکت ضدصهیونیستی ایران به عراق صادر نشود که اگر این اتفاق بیفتد، تمام بازی های آتی آنها به هم می خورد.

یادداشت هفته

کمک مالی به عراق

ماریا بلوزرتسوا

منبع: خبرگزاری ریانووستی

قرار است به زودی کنفرانس حامیان کمک مالی به عراق در امان پایتخت اردن برگزار شود. مهمترین هدف این کنفرانس جمع آوری کشورهای کمک کننده و پیدا کردن راهکارهایی است که کمک مالی به عراق با یک برنامه ریزی مشخص دنبال شود. هرچه باشد کمک های مالی زیادی به عراق وعده داده شده ووقت آن است که تمامی آنها به حقیقت نزدیک شوند. همچنین این کنفرانس در پی راهی است که با یک مکانیسم مشخص پول های کمکی در یک جا ذخیره و به مصرف برسند.

به تازگی کنگره آمریکا برنامه تحقیقی را برای ردیابی کمک های مالی به عراق راه اندازی کرده تا با دنبال کردن هزینه های اختصاص داده شده، نمود عملی آن کمک ها را پیدا کرده و ارزیابی کند.

مبنای حقوقی کمک مالی به عراق در قطعنامه ۱۴۸۳ شورای امنیت، پدید آمد و آن زمان این طور تعریف شده که تمامی کمک های مالی به ریاست موقت آن کشور -پل برمر- داده شود تا او طبق صلاحدید هزینه های لازم را برآورد کرده و کمک مالی را به مصرف برساند.

مهمترین پول که به این برنامه تزریق شده برنامه پول های نفت در برابر غذا بود که قرار شد از فاصله ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۴ به عنوان اصلی ترین بودجه در عراق مصرف شود.

کنگره آمریکا معتقد است که تا به حال ۱۲ میلیارد دلار بودجه آن هم به صورت پول نقد در عراق به گردش درآمده و با هدف گسترش برنامه های بازسازی خرج شده است، اما نمی توان فهمید این پول ها سر از کجا درآورده است. طبق یکی از گزارش های کنگره فقط در روز ۲۹ ژوئن ۲۰۰۴، مبلغ ۲/۴ میلیارد دلار ناپدید شده است. ضمن اینکه از مبلغ ۸/۸ میلیارد دلاری که به هدف اشتغال زایی و امور راهبردی در میان وزارتخانه ها پخش شده بود، خبری نیست.

حتی اگر عده ای باشند که شفاهی توضیح دهند که پول ها چه شده، اما هیچ گونه مدرک کتبی از سرنوشت پول ها و اینکه چه بر سر آنها آمده، در دست نیست. این در حالی است که طبق همان قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل مقرر شده که پول های خرج شده در شفافیت کامل مصرف شوند و مشخص شود چه بر سر بودجه آمده است.

همین ترس از ناپدید شدن پول ها در عراق باعث شد بسیاری از کشورها بودجه ای را به امور عراق اختصاص ندهند و در عوض به صورت انفرادی وارد پروژه های کمکی شده و عمل بشردوستانه خود را انجام دهند. روسیه نیز جزو همین کشورها بود که حاضر نشد پولی را به بازسازی عراق اختصاص دهد. مسکو در عوض ترجیح می دهد هر نوع کمک را به طور مستقیم و با همکاری های دو طرف انجام دهد. این کار به مسکو این امکان را می دهد که بداند کمک مالی او به صرف چه هزینه ای رسیده است و امکان شکایت باقی نمی ماند، در حالی که بسیاری از کشورهای کمک کننده نمی دانند که بودجه اهدایی آنها کجاست و هیأت حاکم عراق نیز به طور غیرمنصفانه پول ها را مصرف می کند.

کنگره آمریکا همچنین به طور جدی دنبال می کند که چگونه چنین تحریف هایی عملی می شود. دموکرات های کنگره در گزارش خود به کمپانی مشترک کلوگ، براون اندروت (Kellog, Brown & Root) اشاره کرده اند که از شرکت های زیرمجموعه هالیبرتون است و در دو مقطع ۲/۵ میلیارد دلار و ۸/۶ میلیارد دلار کمک دریافت کرده برای اینکه تأسیسات و خطوط لوله نفت و گاز را بازسازی و احیا کند. نتیجه تحقیق نشان می دهد که حدود ۱/۵ میلیارد دلار پول سر به نیست شده، آن هم به دلیل تخصیص بودجه به برخی شرکت های خارجی که وجود خارجی آنها مشخص نیست. این شرکت چنین اعلام کرده که این بودجه را صرف اقلام مصرفی کرده است، ولی همین صورتحساب را به دولت موقت عراق ارائه کرد و ۱۷۰ میلیون دلار از آنها بودجه گرفته است. شرکت KBR در حال حاضر با مشکل جدی روبرو است: تمامی عملیات اجرایی آنها معلق شده و تحقیقات جدی بر روی سوابق کاری آنها در عراق آغاز شده است. تحقیق سناتورهای دموکرات یک رسوایی دیگر را نیز برملا کرده است. تمامی کمک های بازسازی که قرار بوده به شرکت ها اختصاص داده شود و علی رغم اینکه قرار بوده راهکار مشورتی برای آن صورت گیرد، زیر نظر مستقیم دونالد رامسفلد، وزیر دفاع آمریکا و پنتاگون توزیع شده که مغایر با قطعنامه اجرایی شورای امنیت است.

هنوز مشخص نیست چه مسائل دیگری توسط سناتورها مورد تحقیق قرار گرفته و کشف شده است، اما قرارداد کاری KBR پنج ساله است و تا پیش از پایان آن نمی توان به تمامی فعالیت های آنها پرداخت و درباره آنها تحقیق کرد. حتی امکان معلق کردن قرارداد آنها امکان پذیر نیست.

از سوی دیگر وضعیت داخلی عراق نیز این روزها عوض شده و دیگر به راحتی نمی توان چند میلیون دلار پول را یک روزه سر به نیست کرد. حالا حدود یک سال است که حاکمیت به عراقی ها واگذار شده و حالا خود عراقی ها هستند که می توانند بودجه های ارسالی را دریافت و مصرف کنند. هر چند در شرایط این چنینی که حاکمیت هنوز به طور کامل تحویل داده نشده و کماکان مکانیسم های حاکمیت چندگانه وجود دارد، سخت است که بودجه تخصیص داد و پول ها در حساب های بانکی رد و بدل می شود.

ضمن اینکه مکانیسم کمک های اهدایی مشخص نیست و شفافیت لازم در آن دیده نمی شود و از همین روی کنفرانس امان قصد دارد به یک راهکار عملی برسد. یک مشکل دیگر هم هست. چگونه می توان راهی پیدا کرد که کمک های مالی سرگردان به دست تروریست هایی که در عراق هستند، نیفتد؟ مقامات رسمی امیدوارند یک راهکار جامع برای آن پیدا کنند.

ایران جمعه
زیر نظر: مهرداد قاسمفر
دبیر هنر: علیرضا بادل
دبیر خانواده: شهرام فرهنگی
دبیر کودک و نوجوان: ملانسائی
دبیر اجرایی: علی مصلح حیدرزاده
مدیر هنری، طراح گرافیک: منوچهر شانی
تلفن ایران جمعه: ۸۷۶ ۱۳۵۳
email: iranfriday@icpi.ir
www.iran-newspaper.com